

Домедична допомога з ознайомчою медичною практикою

Тема 1

Вступ. Основні принципи і положення надання домедичної допомоги. Основні засоби для надання домедичної допомоги. Призначення та склад аптечки. Алгоритм надання першої допомоги. Надання постраждалому відновного положення.

Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні

Діяльність нашої державної влади в галузі гарантій охорони життя та здоров'я громадян регламентується Конституцією України, державними законами, нормативними актами відповідних відомств, міжнародно-правовими стандартами. Розглянемо найголовніші з них.

Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні

Міжнародно-правові стандарти охорони здоров'я, прийняті Україною. Обов'язок різних країн здійснювати співробітництво щодо розвитку системи охорони здоров'я зафіксований в основоположних документах Організації Об'єднаних Націй (ООН), одним із засновників якої була Україна. Першим із ряду найважливіших універсально-правових актів стала прийнята 10 грудня 1948 року **загальна декларація прав людини**, що проголосила цінність людського життя.

«Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичний догляд й потрібне соціальне обслуговування, які необхідні для підтримки здоров'я та благополуччя її самої та її родини». **Стаття 25.**

Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні

Згодом 1966 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права та Міжнародний пакт про громадянські й політичні права. Ці надзвичайно важливі міжнародноправові акти заклали основу права людини на охорону здоров'я.

До **міжнародних нормативно-правових актів** щодо закріплення прав людини в галузі охорони здоров'я слід віднести **Європейську Соціальну Хартію**. Статті 11 і 13 цього документа зобов'язують держави-учасники піклуватися про здоров'я своїх громадян, надавати їм належні освітні та консультаційні медичні послуги, запобігати поширенню небезпечних захворювань, а також гарантувати належне медичне обслуговування незалежно від статків.

Україна приєдналася до Хартії 9 вересня 2006 року, тим самим погодившись дотримуватися вимог цього документа.

Європейський кодекс соціального забезпечення — ще один важливий міжнародний документ, який захищає право людини на отримання медичної допомоги профілактичного та лікувального характеру в разі втрати працездатності, виробничої травми або професійного захворювання, інвалідності, досягнення похилого віку. Приєднання України до Європейського кодексу соціального забезпечення відбулося 10 листопада 2016 року

Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні

Державні нормативно-правові документи України з охорони здоров'я.

Конституція України посідає чільне місце серед нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини стосовно охорони здоров'я її громадян. Вона відображає відповідні вимоги міжнародних правових стандартів і не лише закріплює права українців на здорове та безпечне життя, а й визначає засоби реалізації цього права з боку держави.

Стаття 49 Конституції України присвячена безпосередньо охороні здоров'я і медичній допомозі. У ній зазначено, що держава зобов'язана піклуватися про надання її громадянам усіх належних медичних послуг та забезпечувати розвиток соціальних проектів, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я українців.

Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні

Визначну роль в системі охорони здоров'я нашої держави відіграє **Закон «Основи законодавства України про охорону здоров'я»**. У ньому визначені правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, суспільні відносини щодо забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності й довголітнього активного життя громадян. Цей закон також вказує на особисті обов'язки українців у галузі охорони здоров'я, а саме: піклуватися про своє здоров'я та здоров'я дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян; у передбачених законодавством випадках проходити профілактичні медичні огляди й робити щеплення; надавати невідкладну допомогу іншим громадянам, які перебувають у загрозливому для їхнього життя й здоров'я стані.

Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні

Закон України «Про екстрену медичну допомогу» встановлює право будь-якої особи, яка є громадянином/громадянкою України або перебуває на території нашої держави (іноземного громадянина або особи без громадянства), отримувати необхідну екстрену медичну допомогу. Згідно статті 4 виклик такої допомоги здійснюється за єдиними телефонними номерами 103 або 112, а її надання є безкоштовним.

Окрім того, цей документ зобов'язує кожного, хто виявить людину в невідкладному стані, вжити термінових заходів, що дозволять зберегти життя постраждалому.

Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні

Стаття 12 Закону надає перелік фахівців, до службових обов'язків яких входить надання домедичної допомоги: рятувальники, поліцейські, фармацевти, провідники залізничного транспорту, бортпровідники.

В українському законодавстві щодо охорони здоров'я громадян діють окремі нормативно-правові акти, що визначають додаткові права осіб з особливим соціальним статусом. Зокрема, це Закони України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Ці документи гарантують надання пільгових медичних послуг та обслуговування в спеціальних військово-медичних установах, санаторно-курортних та оздоровчих закладах Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

Загальні принципи надання домедичної допомоги постраждалим

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2019 № 1269

**ЕКСТРЕНА МЕДИЧНА ДОПОМОГА: ДОГОСПІТАЛЬНИЙ ЕТАП.
НОВИЙ КЛІНІЧНИЙ ПРОТОКОЛ**

Загальні принципи надання домедичної допомоги постраждалим

Екстрена медична допомога – це медична допомога, що надається при гострих порушеннях фізичного чи психічного здоров'я пацієнта, які загрожують його життю чи здоров'ю оточуючих. Екстрену медичну допомогу зобов'язані надавати всі медичні працівники і заклади охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування. Складовою системи екстреної медичної допомоги є служба швидкої медичної допомоги, що забезпечує надання послуг екстреної медичної допомоги. До компетенції служби швидкої медичної допомоги належить надання своєчасної та кваліфікованої медичної допомоги пацієнтам у невідкладних станах на місці події та під час транспортування таких пацієнтів до відповідних закладів охорони здоров'я.

Загальні принципи надання домедичної допомоги постраждалим

Домедична допомога - невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи".

Загальні принципи надання домедичної допомоги постраждалим

Перша допомога - це комплекс заходів, спрямованих на поновлення або збереження життя/здоров'я постраждалого, що здійснюється до прибуття медичного працівника або карети екстреної медичної допомоги. Здійснюється в порядку само- або взаємодопомоги випадковими свідками пригоди або ж самим постраждалим.

Перша медична допомога здійснюється як медичними так і немедичними працівниками (рятувальники аварійно-рятувальних служб, працівники державної пожежної охорони, поліцейські, фармацевтичні працівники, провідники пасажирських вагонів, бортпровідники та інші особи, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги), які часто не мають необхідних засобів та медикаментів.

Загальні принципи надання домедичної допомоги постраждалим

Невідкладний стан людини - раптове погіршення фізичного або психічного здоров'я, яке становить пряму та невідворотну загрозу життю та здоров'ю людини або оточуючих її людей і виникає внаслідок хвороби, травми, отруєння або інших внутрішніх чи зовнішніх причин.

Нещасний випадок - ушкодження або порушення функції органів людини при раптовій дії навколишнього середовища. У подібних випадках надзвичайно важливого значення набуває домедична допомога, яка має бути надана постраждалому відразу ж після нещасного випадку і проводитися до прибуття лікаря або доставки потерпілого в лікарню.

Загальні принципи надання домедичної допомоги постраждалим

Перша медична допомога включає такі заходи:

- негайне припинення впливу ушкоджуючих чинників (звільнити від дії електричного струму, ліквідувати дію високої і низької температури, витягти із води та з-під завалів та ін.). У разі отруєння газами постраждалого слід вивести з приміщення, де вони накопичилися.

Проводиться в порядку само- або взаємодопомоги.

- надання невідкладної медичної допомоги з урахуванням характеру і виду травми або захворювання (припинення кровотечі, накладання пов'язки на рану, в тому числі оклюзійної (герметизуючої), штучне дихання, непрямий масаж серця, транспортна іммобілізація, введення антидотів, знеболюючих препаратів та ін.).

Проводиться свідками пригоди або медиками, які прибули на місце події;

- негайне транспортування хворого або постраждалого в лікувальний заклад.

Проводиться попутнім транспортом чи каретою ЕМД.

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

1. Огляд місця події **Безпека!**
2. Огляд постраждалого **Критична кровотеча!**
свідомість + - -
дихання + + -
3. Виклик екстрених служб **112, 103**
4. Надання домедичної допомоги

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

1. Огляд місця події. **Власна безпека!**

Фізичний аспект: травми, поранення, отруєння, транспорт, електрика, газ, вода тощо.

Біологічний аспект: гепатит, ВІЛ, туберкульоз – усіх постраждалих слід вважати потенційно інфікованими на вірусні гепатити й ВІЛ.

Юридичний аспект: нормативно-правова обґрунтованість дій рятувника, постійне інформування постраждалого та його оточення про ці дії, дотримання правил гендерної політики та повага до релігійних особливостей осіб.

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

1. Огляд місця події

Оцініть ситуацію та огляньте місце події, впевніться у власній **безпеці, безпеці постраждалого та оточуючих.**

Якщо така загроза існує, то необхідно усунути дію чинників, що становлять небезпеку для життя та здоров'я (звільнити від дії електричного струму, загасити вогонь на одязі, витягнути з води, зупинити рухомі механізми чи виробниче устаткування), або винести постраждалого з небезпечної зони (наприклад, приміщення, наповненого чадним газом).

Одягніть рукавички та інші засоби індивідуального захисту!

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

2. Огляд постраждалого за алгоритмом «САВСDE» або «КОЛЕСО» чи «MARCH» залежно від ситуації, пам'ятайте про пріоритети)

- перевірте наявність критичної кровотечі.

У разі її наявності в першу чергу потрібно зупинити кровотечу усіма можливими засобами: джгутом чи джгутом-закруткою, турнікетом, бандажем чи стискаючою пов'язкою, провести тугу тампонаду рани;

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

2. Огляд постраждалого

- перевірте свідомість постраждалого за шкалою AVPU.

Найпростішим алгоритмом визначення рівня свідомості є алгоритм AVPU:

A (Alert, або контактний):

- постраждалий у свідомості, адекватно реагує на обставини та особу, що надає допомогу, відкриває очі, розмовляє, реагує на голос;
- при встановленні голосового контакту, пацієнт повністю притомний (хоча може бути дезорієнтованим);
- спонтанно відкриває очі, реагує на голос (хоча може бути розгубленим), має моторні функції;
- може правильно визначати час, своє ім'я, місцезнаходження та подію.

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

2. Огляд постраждалого

- перевірте свідомість постраждалого за шкалою AVPU.

Найпростішим алгоритмом визначення рівня свідомості є алгоритм AVPU:

V (Voice, або голос):

- свідомість постраждалого змінена, реагує тільки на голосове звернення до нього (наприклад, відкриває очі після звернення, щось говорить, рухається);
- постраждалий певним чином реагує, якщо до нього говорити;
- реакція може бути виконана очима, рухом або голосом (наприклад, відкриє очі на запитання до нього “З тобою все в порядку?”, ця реакція може виражатись бурмотінням, стогоном або рухом кінцівкою).

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

2. Огляд постраждалого

- перевірте свідомість постраждалого за шкалою AVPU.

Найпростішим алгоритмом визначення рівня свідомості є алгоритм AVPU:

P (Pain, або біль):

- свідомість постраждалого змінена, реагує тільки на больове подразнення (стискання м'язу над ключицею, тертя кісточками пальців по грудині) (наприклад, відкриває очі після звернення, щось говорить, рухається);
- при такому рівні свідомості, постраждалий реагує голосом, очима або тілом на больовий стимул.

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

2. Огляд постраждалого

- перевірте свідомість постраждалого за шкалою AVPU.

Найпростішим алгоритмом визначення рівня свідомості є алгоритм AVPU:

U (Unresponsive, або не реагує):

- постраждалий без свідомості, взагалі не реагує на зовнішні подразники;
- погіршення рівня свідомості при повторній оцінці стану постраждалого може вказувати на наявність невиявлених ушкоджень та на погіршення стану постраждалого.

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

2. Огляд постраждалого

- перевірте свідомість постраждалого за шкалою AVPU.

У разі наявності свідомості запитайте, що і де його болить та встановіть характер травми. Зафіксуйте шийний відділ хребта та надайте допомогу враховуючи вид травми.

У разі її відсутності але за наявності серцебиття та дихання, небезпеку для життя створює асфіксія (западіння язика, попадання сторонніх тіл в дихальні шляхи).

Потрібно забезпечити прохідність дихальних шляхів: запрокиньте голову до заду та виведіть нижню щелепу до переду або поставте орофарингеальну чи назофарингеальну трубку чи ларингеальну маску або надайте постраждалому відновного (стабільно-бокового) положення;

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

2. Огляд постраждалого

- перевірте наявність дихання у постраждалого за методикою «бачу, чую, відчуваю» впродовж 10 секунд.
- перевірте наявність пульсу на сонній артерії впродовж 10 секунд.

Якщо було констатовано менше двох дихальних рухів та відсутня пульсація сонної артерії то слід вважати, що дихання та серцебиття відсутні. Потрібно приступити до виконання серцево-легеневої реанімації.

Якщо отриманий результат становить від 2 до 5 вдихів – дихання нормальне, надайте постраждалому відновного положення.

Якщо отриманий результат становить понад 5 вдихів за 10 секунд, це може свідчити про травму грудної клітки й розвиток напруженого пневмотораксу або про внутрішню кровотечу. Потрібно негайно розпочати повний вторинний огляд, намагаючись встановити ознаки пневмотораксу чи кровотечі, які не було виявлено одразу.

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

2. Огляд постраждалого

- повторно перевірте стан свідомості використовуючи шкалу AVPU.
- перевірте наявність у постраждалого травм, поранень, кровотеч (поглиблений первинний огляд).

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригод

3. Виклик екстрених служб (112, 103)

Порядок виклику швидкої допомоги та надання інформації диспетчеру швидкої допомоги за методом:

«Де?» (точна адреса чи інші орієнтири, де сталася подія)

«Що?» (що саме трапилось, кількість постраждалих, їхній вік, стать, стан)

«Хто?» (хто здійснює виклик швидкої допомоги, прізвище та ініціали, номер телефону).

Не кладіть слухавку, якщо не впевнені, що диспетчер зрозумів вас правильно!

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

3. Екстрену медичну допомогу викликаємо обов'язково, якщо у постраждалого:

- Втрата свідомості або рівень свідомості змінюється
- Проблеми з диханням (утрежене дихання або його відсутність)
- Сильна кровотеча, травми голови, шиї або спини, грудної клітки, закриті та відкриті переломи
- Біль у грудях або відчуття тиснення за грудиною
- Сильний біль в животі
- блювання з кров'ю або кров'яні виділення з сечею, мокротинням, калом
- Отруєння, судоми, опіки більші за долоню
- До дітей та вагітних, якщо у них навіть незначні травми

Порядок надання першої домедичної допомоги на місці пригоди

4. Надання домедичної допомоги

У разі наявності таких, виконайте:

- зафіксуйте шийний відділ хребта (якщо його не зафіксовано раніше) використавши ручну стабілізацію;
- зупиніть кровотечу штатними або підручними засобами;
- проведіть знеболення;
- обробіть шкіру довкола рани та накладіть асептичну (при рані грудної клітки оклюзійну) пов'язку;
- проведіть транспортну іммобілізацію штатними або підручними засобами;
- вкрийте постраждалого термоковдрою або покривалом;
- очікуйте карету екстреної медичної допомоги або транспоруйте постраждалого наявним транспортом в правильному положенні.

Основні складові аптечки першої домедичної допомоги

Аптечки бувають **індивідуальні, військові, автомобільні** та ті, які використовують на підприємствах та організаціях.

Вміст аптечки комплектується в залежності від сфери діяльності, небезпечних факторів на конкретному місці, та кількості людей.

Потрібно пам'ятати! Таблетки є індивідуальним засобом, які потрібно приймати за призначенням лікаря, тому їх потрібно комплектувати окремо від основної аптечки. Стороннім особам заборонено ними користуватись!

Основні складові автомобільної аптечки

Обов'язковий набір №1 для зупинки кровотечі

- Джгут для зупинки кровотечі – 1 шт.;
- бинт еластичний (5 м x 10 см) – 1 шт.;
- бинт марлевий стерильний (5 м x 10 см) – 2 шт.;
- бинт марлевий стерильний (7 м x 14 см) – 1 шт.;
- бинт марлевий нестерильний (5 м x 5 см) – 1 шт.;
- бинт марлевий нестерильний (7 м x 14 см) – 1 шт.;
- серветки з хлоргексидином (або замінники) (6 см x 10 см) – 2 шт. або смужки на гелевій основі з антимікробною дією (полігексаметилен гуанідин гідрохлориду або замінники) (10 см x 50 см) – 2 шт.;
- серветки кровоспинні з фурагіном (або його замінники) (6 см x 10 см) – 2 шт.;
- серветки стерильні (6 см x 10 см) – 6 шт.;
- пакет перев'язувальний стерильний – 1 шт.;
- ножиці парамедичні – 1 шт.;
- косинка медична перев'язувальна з будь-якої тканини (50 см x 50 см) – 1 шт.;
- гелева пов'язка для опіків – 1 шт.

Основні складові автомобільної аптечки

Обов'язковий набір №2 для надання допомоги при інших травмах

- р-н хлоргексидину
- плівка (клапан) для проведення штучного вентилявання легенів – 1 шт.;
- рукавички медичні №8 із поліетилену, комплект – 1 шт.;
- термопростирадло (160 см х 210 см) – 1 шт.;
- пінцет анатомічний – 1 шт.;
- шпильки (булавки) англійські – 2 шт.
- рукавички медичні оглядові нітрилові нестерильні;
- захисні окуляри прозорі;
- маркер водостійкий.

Основні складові **військової** аптечки

ЗУПИНКА КРОВОТЕЧІ, ОПІКИ:

ТУРНИКЕТ CAT
АБО SOFT

ГЕМОСТАТИК
У ВИГЛЯДІ БИНТА

БАНДАЖ ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ
РОЗМІР 4" АБО 6"

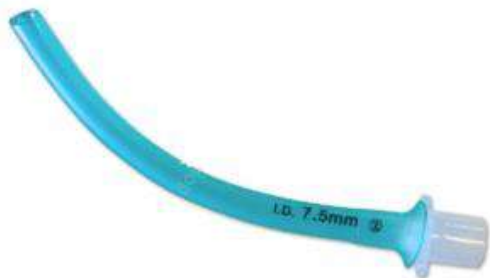
ПРОТИОПІКОВА
ГІДРОГЕЛЕВА ПОВ'ЯЗКА

Основні складові **військової** аптечки

ДИХАННЯ:

НАЗОФАРИНГІАЛЬНА
ТРУБКА

ЛУБРИКАНТ

ОКЛЮЗІЙНА
ПОВ'ЯЗКА HALO

ДЕКОМПРЕСІЙНА
ГОЛКА

Основні складові **військової** аптечки

ЗАГАЛЬНІ РЕЧІ:

ПЛАСТИР
НА НЕТКАНІЙ ОСНОВІ

ТАКТИЧНІ НОЖИЦІ

ОДНОРАЗОВІ
МЕДИЧНІ РУКАВИЧКИ

СПИРТОВІ СЕРВЕТКИ

ПЕРМАНЕНТНИЙ
ЧОРНИЙ МАРКЕР

ТЕРМО КОВДРА

ПІДСУМОК
ДЛЯ АПТЕЧКИ

КАРТА ОГЛЯДУ
ПАЦІЄНТА

Додатково покладіть до аптечки препарати для вашого ІНДИВІДУАЛЬНОГО використання.

УВАГА! Ви не медик, тому не можете лікувати та ставити діагнози. Усі ліки приймайте тільки особисто і ні в якому разі не давайте іншим.

Основні складові військової аптечки

Оптимальний набір	К-ть, шт.
Джгут кровоспинний турнікетний САТ (Combat Application Tourniquet)	2
Засіб перев'язувальний гемостатичний QuikClot Combat Gauze	2
FCP-02 (чи FCP-05) Пов'язка (бандаж) першої допомоги стерильна (Israeli Bandage)	2
Бинт еластичний медичний середньої розтяжності 6 см х 3 м	1
Пов'язка на рану абсорбуюча Н&Н на тканинній основі нестерильна вакуумована (11,5 см х 3,7 м)	2
Бинт марлевий медичний стерильний 7 м х 14 см	2
Протиопікова гідрогелева пов'язка та протиопіковий засіб ОПІКУН	1
Косинка трикутна медична	3
Лейкопластир медичний рулонний гіпоалергенний на тканий основі 5 см х 5 м	1
Назофарингеальний повітропровід 28Fr	1
Лубрикант хірургічний на водній основі в саше	2

Основні складові **військової** аптечки

Оклюзійна наліпка (HALO), набір з двох	2
Голка декомпресійна типу ARS	1
Термоковдра на поліетиленовій основі	2
Щиток для ока металевий чи пластиковий з перфорацією	1
Шина універсальна гнучка типу SAM Splint	1
Ножиці з тупими кінцями горизонтально-зігнуті, парамедичні атравматичні	1
Рукавички медичні оглядові нітрилові нестерильні неприпудрені, пара	5
Серветка, просочена спиртовим розчином	50
Маркер перманентний водостійкий	1
Картка постраждалого	5
Плівка-клапан для СЛР	2
Сумка стрільця-санітара	1
Парацетамол 1000 мг або Ібупрофен 400-600 мг або Кетанов 30 мг в/м	

**Надання постраждалому стабільно бокового
(відновного) положення**

Ближню руку підніміть вгору

Надання постраждалому стабільно бокового (відновного) положення

Візьміть дальню руку потерпілого і покладіть тильною поверхнею долоні на ближню до вас щоку потерпілого

Надання постраждалому стабільно бокового (відновного) положення

Використовуючи коліно як важіль, натисніть на нього до себе, людина перевернеться на бік

Надання постраждалому стабільно бокового (відновного) положення

Перевірте дихання ще раз, слідкуйте, щоб лікоть був на землі, коліно зігнуте під кутом 90%, голова була запрокинута дозаду

Дякую за увагу!

Пам'ятайте про власну безпеку!